

Đánh giá các bài hát trong sách giáo khoa Âm nhạc lớp 6 theo Chương trình Giáo dục phổ thông 2018

Lê Anh Tuấn

Email: tuanla@gesd.edu.vn
Viện Khoa học Giáo dục Việt Nam
101 Trần Hưng Đạo, Hoàn Kiếm,
Hà Nội, Việt Nam

TÓM TẮT: Chương trình môn Âm nhạc 2006 chỉ có một cuốn sách giáo khoa Âm nhạc lớp 6 được sử dụng ở các trường trung học cơ sở trên phạm vi toàn quốc. Chương trình môn Âm nhạc 2018 có ba cuốn sách giáo khoa Âm nhạc lớp 6 được sử dụng ở các trường trung học cơ sở. Mỗi trường trung học cơ sở lựa chọn và sử dụng chủ yếu một trong ba cuốn sách đã được Bộ Giáo dục và Đào tạo phê duyệt nhưng có thể tham khảo những sách khác để tạo nên nguồn học liệu phong phú hơn. Trong Chương trình môn Âm nhạc 2018, hát là một nội dung dạy học rất phổ biến và quan trọng, có thời lượng lớn nhất trong số các nội dung dạy học của môn Âm nhạc. Việc đánh giá các bài hát trong sách giáo khoa là cần thiết, nhằm rà soát, đối chiếu về mức độ phù hợp của mỗi bài so với yêu cầu đặt ra trong chương trình. Đánh giá bài hát cần đảm bảo tính khoa học, khách quan, căn cứ theo nhiều tiêu chí. Kết quả đánh giá giúp giáo viên hiểu biết hơn về quá trình biên soạn sách giáo khoa và vận dụng những bài hát này một cách phù hợp trong quá trình dạy học.

TỪ KHÓA: Đánh giá, bài hát, sách giáo khoa Âm nhạc, trung học cơ sở, Chương trình Giáo dục phổ thông.

→ Nhận bài 27/4/2024 → Nhận bài đã chỉnh sửa 15/5/2024 → Duyệt đăng 10/8/2024.

DOI: <https://doi.org/10.15625/2615-8957/12420219>

1. Đặt vấn đề

Ở cấp Trung học cơ sở, Chương trình môn Âm nhạc 2006 có bốn nội dung, đó là: Học hát; Tập đọc nhạc; Nhạc lí; Âm nhạc thường thức [1]. Chương trình môn Âm nhạc 2018 có sáu nội dung, đó là: Hát; Nghe nhạc; Đọc nhạc; Nhạc cụ; Lí thuyết âm nhạc; Thường thức âm nhạc [2]. Như vậy, Chương trình môn Âm nhạc 2018 đã kế thừa đầy đủ nội dung dạy học ở chương trình cũ, đồng thời có sự điều chỉnh về tên gọi và bổ sung thêm những nội dung mới. Trong môn Âm nhạc, hát là một hoạt động, một kĩ năng và cũng là nội dung dạy học rất phổ biến. Ở Việt Nam những năm 1990, tên sách giáo khoa của môn học này được gọi là sách Hát nhạc.

Chương trình môn Âm nhạc 2018 giúp học sinh ở cấp Trung học cơ sở hình thành và phát triển được ba thành phần năng lực là thể hiện âm nhạc, cảm thụ và hiểu biết âm nhạc, ứng dụng và sáng tạo âm nhạc. Để phát triển được những năng lực đó, học sinh cần được học sáu nội dung kể trên thông qua những phương pháp dạy học, phương tiện và cách thức đánh giá phù hợp. Trong chương trình, thời lượng dạy hát lên tới 30%, là thời lượng lớn nhất dành cho một nội dung. Điều này cho thấy, nội dung này rất được coi trọng vì trong sáu nội dung thì hát và nhạc cụ giúp học sinh phát triển đầy đủ được ba thành phần năng lực, còn những nội dung khác chỉ phát triển được 1-2 thành phần năng lực (xem Bảng 1).

Để rà soát, đối chiếu về mức độ phù hợp của các bài

Bảng 1: Mối quan hệ giữa năng lực và nội dung dạy học của môn Âm nhạc

	Thể hiện âm nhạc	Cảm thụ và hiểu biết âm nhạc	Ứng dụng và sáng tạo âm nhạc
Hát	×	×	×
Nghe nhạc		×	
Đọc nhạc	×	×	
Nhạc cụ	×	×	×
Lí thuyết âm nhạc		×	
Thường thức âm nhạc		×	

hát so với những yêu cầu đặt ra trong chương trình, các tiêu chí đánh giá cần căn cứ vào Chương trình môn Âm nhạc 2018, gồm có: 1) Quan điểm xây dựng chương trình: Tập trung phát triển ở học sinh năng lực âm nhạc, kế thừa và phát huy những ưu điểm của chương trình môn Âm nhạc hiện hành; 2) Những yêu cầu về nội dung được thể hiện ở từng lớp. Trong đó, mỗi yêu cầu được coi là một tiêu chí đánh giá (xem Bảng 2).

2. Nội dung nghiên cứu

Đánh giá về những bài hát trong sách giáo khoa Âm nhạc lớp 6 theo Chương trình Giáo dục phổ thông 2018 được căn cứ vào 8 tiêu chí dưới đây:

Bảng 2: Nội dung cụ thể và yêu cầu cần đạt ở lớp 6 [2]

Nội dung	Yêu cầu cần đạt
Hát	- Hát đúng cao độ, trường độ, sắc thái.
Bài hát tuổi học sinh (11 - 12 tuổi), dân ca Việt Nam và bài hát nước ngoài. Các bài hát có nội dung, âm vực phù hợp với độ tuổi; đa dạng về loại nhịp và tính chất âm nhạc. Một số bài có hai bè đơn giản.	- Hát rõ lời và thuộc lời; biết chủ động lấy hơi; duy trì được tốc độ ổn định. - Biết hát đơn ca, song ca; hát tốp ca, đồng ca với hai bè đơn giản. - Cảm nhận được sắc thái và tình cảm của bài hát; biết điều chỉnh giọng hát để tạo nên sự hài hoà. - Nêu được tên bài hát, tên tác giả và nội dung của bài hát. - Phân biệt được sự giống nhau hoặc khác nhau giữa các câu hát; nhận biết được câu, đoạn trong bài hát có hình thức rõ ràng. - Biết nhận xét về việc trình diễn bài hát của bản thân hoặc người khác. - Biết hát kết hợp gõ đệm, vận động hoặc đánh nhịp. - Biết biểu diễn bài hát ở trong và ngoài nhà trường với hình thức phù hợp.

2.1. Đánh giá việc kế thừa các bài hát trong sách giáo khoa cũ

Kế thừa là một yêu cầu trong quá trình biên soạn Chương trình môn Âm nhạc 2018 và biên soạn sách giáo khoa, bởi kế thừa tạo nên sự ổn định trong giáo dục. Sách giáo khoa Âm nhạc 6 (Chương trình môn Âm nhạc 2006) của Nhà xuất bản Giáo dục có khá nhiều ưu điểm. Cuốn sách này lựa chọn 8 bài hát gồm [3]: Tiếng chuông và ngọn cờ (Nhạc và lời: Phạm Tuyên); Vui bước trên đường xa (Dân ca Nam Bộ, Đặt lời mới: Hoàng Lê); Hành khúc tới trường (Nhạc: Pháp, Lời Việt: Phan Trần Bảng - Lê Minh Châu); Đi cấy (Dân ca Thanh Hóa); Niềm vui của em (Nhạc và lời: Nguyễn Huy Hùng); Ngày đầu tiên đi học (Nhạc: Nguyễn Ngọc Thiện, Lời thơ: Viễn Phương); Tia nắng, hạt mưa (Nhạc: Khánh Vinh, Lời thơ: Lê Bình); Hô-la-hê, Hô-la-hô (Dân ca Đức).

Sách giáo khoa Âm nhạc 6 (Bộ sách Cánh diều - Nhà xuất bản Đại học Sư phạm Thành phố Hồ Chí Minh) có 8 bài hát nhưng không kế thừa và sử dụng bài hát trong sách giáo khoa cũ, mà lựa chọn 8 bài hát hoàn toàn mới, cụ thể là [4]: Em yêu giờ học hát (Nhạc và lời: Đinh Viễn); Lí cây đa (Dân ca Quan họ Bắc Ninh); Bụi phấn (Nhạc và lời: Vũ Hoàng - Lê Văn Lộc); Tình bạn bốn phương (Nhạc: Scotland, Lời Việt: Đỗ Thanh Hiền); Mùa xuân em tới trường (Nhạc và lời: Nguyễn Thanh Tùng); Những lá thuyền ước mơ (Nhạc và lời: Thảo Linh); Ước mơ xanh (Nhạc và lời: Thy Mai); Đi cấy lúa (Dân ca Hê Tây Nguyên, Đặt lời mới: Lê Minh Châu).

Sách giáo khoa Âm nhạc 6 (Bộ sách Chân trời sáng tạo - Nhà xuất bản Giáo dục Việt Nam) có 8 bài hát, kế thừa và sử dụng hai bài hát trong sách giáo khoa cũ là: Tiếng chuông và ngọn cờ; Tia nắng, hạt mưa. Những bài hát cụ thể trong sách giáo khoa Âm nhạc 6 bộ Chân trời sáng tạo là [5]: Mùa khai trường (Nhạc và lời: Phan Việt Phương); Tiếng chuông và ngọn cờ (Nhạc và lời: Phạm Tuyên); Niềm tin thấp sáng trong tim em (Nhạc và lời: Bùi Anh Tôn); Đi cấy lúa (Dân ca Hê Tây Nguyên; Đặt lời mới: Lê Minh Châu); Hồ ba lí (Dân ca Quảng Nam); Em đi trong tươi xanh (Nhạc và lời: Vũ Thanh); Kỉ niệm xưa (Nhạc: Scotland; Phỏng

dịch: Tố Mai, Mai Hồng); Tia nắng, hạt mưa (Nhạc: Khánh Vinh; Lời thơ: Lê Bình)

Sách giáo khoa Âm nhạc 6 (Bộ sách Kết nối tri thức với cuộc sống - Nhà xuất bản Giáo dục Việt Nam) có 8 bài hát nhưng không kế thừa và sử dụng bài hát trong sách giáo khoa cũ. Những bài hát cụ thể là [6]: Con đường học trò (Nhạc: Nguyễn Văn Hiền; Lời ý thơ: Từ Nguyên Thạch); Đời sống không già vì có chúng em (Nhạc và lời: Trịnh Công Sơn); Thầy cô là tất cả (Nhạc: Bùi Anh Tú; Lời thơ: Nguyễn Trọng Sửu); Những ước mơ (Nhạc và lời: Nguyễn Ngọc Thiện); Mưa rơi (Dân ca Khơ-mú; Suu tầm, ghi âm: Tô Ngọc Thanh); Chỉ có một trên đời (Nhạc: Trương Quang Lục; Lời: Phỏng ý thơ Nga); Hãy để mặt trời luôn chiếu sáng (Nhạc: Nga; Lời Việt: Phong Nhã); Bác Hồ - Người cho em tất cả (Nhạc: Hoàng Long - Hoàng Lê; Lời phỏng thơ: Phong Thu).

Như vậy, có tổng số 24 bài hát trong ba cuốn sách Âm nhạc 6 (Chương trình môn Âm nhạc 2018). Riêng cuốn Âm nhạc 6 (Bộ Chân trời sáng tạo) đã kế thừa và sử dụng hai bài hát trong sách giáo khoa cũ còn hai cuốn Âm nhạc 6 (Bộ Cánh diều và Kết nối tri thức với cuộc sống) chưa chú trọng việc kế thừa những nội dung đã sử dụng trong sách giáo khoa cũ.

2.2. Đánh giá các bài dân ca Việt Nam

Trên thế giới cũng như ở Việt Nam, hát các bài dân ca là thành phần không thể thiếu trong giáo dục âm nhạc. Hoạt động này giúp học sinh biết giữ gìn và phổ biến bản sắc văn hóa của mỗi nước.

Bộ Âm nhạc 6 (Bộ Cánh diều) có hai bài dân ca là: Lí cây đa (Dân ca Quan họ Bắc Ninh) và Đi cấy lúa (Dân ca Hê Tây Nguyên, Đặt lời mới: Lê Minh Châu).

Âm nhạc 6 (Bộ Chân trời sáng tạo) cũng có hai bài dân ca là: Đi cấy lúa (Dân ca Hê Tây Nguyên; Đặt lời mới: Lê Minh Châu), Hồ ba lí (Dân ca Quảng Nam).

Âm nhạc 6 (Bộ Kết nối tri thức với cuộc sống) có một bài dân ca là: Mưa rơi (Dân ca Khơ-mú; Suu tầm, ghi âm: Tô Ngọc Thanh).

Như vậy, có 05 bài dân ca trong tổng số 24 bài hát ở

ba cuốn sách, chiếm tỉ lệ là 20,8%. Việc lựa chọn các bài dân ca trong ba cuốn sách Âm nhạc 6 là phù hợp, đảm bảo sự phong phú về nội dung của các bài hát cũng như sự đa dạng về vùng miền.

2.3. Đánh giá các bài hát nước ngoài

Cuốn Âm nhạc 6 (Bộ Cánh diều) có một bài hát nhạc nước ngoài là *Tình bạn bốn phương* (Nhạc: Scotland; Lời Việt: Đỗ Thanh Hiền). Cuốn Âm nhạc 6 (Bộ Chân trời sáng tạo) cũng sử dụng bài hát trên nhưng đặt tên và lời khác, đó là bài *Kỉ niệm xưa* (Nhạc: Scotland; Phong dịch: Tố Mai, Mai Hồng). Cuốn Âm nhạc 6 (Bộ Kết nối tri thức với cuộc sống) có một bài hát nhạc nước ngoài là *Hãy để mặt trời luôn chiếu sáng* (Nhạc: Nga; Lời Việt: Phong Nhã).

Như vậy, có ba bài hát nước ngoài trong tổng số 24 bài hát ở ba cuốn sách, chiếm tỉ lệ là 12,5%. Tỉ lệ này ở cuốn Âm nhạc 6 (chương trình môn Âm nhạc 2006) cao hơn, là 25%. Tuy cùng chọn một bài dân ca Scotland với tên gốc là *Auld Lang Syne* nhưng bài *Tình bạn bốn phương* và *Kỉ niệm xưa* đã sử dụng những phiên bản khác nhau nên có sự khác biệt về cao độ một nốt nhạc trong khuôn nhạc đầu tiên. Cụ thể, trong bài *Tình bạn bốn phương*, nốt thứ ba là nốt Si (xem Hình 1):

Tình bạn bốn phương

Hơi nhanh - Sôi nổi

Nhạc: Scotland
Lời Việt: Đỗ Thanh Hiền

Bạn ơi cùng nhau tới đây hoà chung tiếng cười, hoà chung khúc hát. Bốn
Bạn ơi cùng nhau tới đây, cùng nhau nối liền vòng tay thân ái. Bốn

Hình 1: Trích bài *Tình bạn bốn phương* trong sách Âm nhạc 6 (Bộ Cánh diều)

Cũng giai điệu này nhưng trong bài *Kỉ niệm xưa*, nốt thứ ba lại là nốt Đô (xem Hình 2):

KỈ NIỆM XƯA
(Auld lang syne)

Nhạc: Scotland
Phong dịch: Tố Mai, Mai Hồng

Vừa phải, tha thiết

Bạn ơi ta vui đến đây, cùng nhau sum vầy rồi mai xa cách. Hãy

Hình 2: Trích bài *Kỉ niệm xưa* trong sách Âm nhạc 6 (Bộ Chân trời sáng tạo)

Những bài dân ca Việt Nam và dân ca nước ngoài có các phiên bản khác nhau là điều tương đối phổ biến, bởi trước đây dân ca chủ yếu được truyền miệng. Tuy nhiên, trong sách giáo khoa, việc sử dụng những phiên bản khác nhau như trên sẽ làm giáo viên thấy băn khoăn và khó tham khảo những tư liệu đó trong quá trình dạy học.

2.4. Đánh giá nội dung các bài hát

Nội dung và tính chất âm nhạc của các bài hát trong ba cuốn sách khá phong phú và phù hợp với lứa tuổi học sinh lớp 6. Một số bài hát có giá trị nghệ thuật cao, để giáo viên và học sinh có thể dàn dựng thành tiết mục biểu diễn ở trong và ngoài nhà trường. Ví dụ: Chủ đề ca ngợi quê hương đất nước có bài hát *Em đi trong tươi xanh* (Nhạc và lời: Vũ Thanh), diễn tả cảm xúc trong sáng của tuổi thơ về đất nước hòa bình, tươi đẹp:

“Em đi trong tươi xanh
Bao la tinh non nước
Vàng hào quang lung linh
Trên sông núi quang vinh...”

Chủ đề Bác Hồ với thiếu nhi có bài hát *Bác Hồ - Người cho em tất cả* (Nhạc: Hoàng Long - Hoàng Lân; Lời phỏng thơ: Phong Thu), lời ca thể hiện niềm tự hào, và lòng biết ơn của thiếu nhi với Bác Hồ:

“Cùng em vượt đường xa xôi là chiếc khăn quàng
thắm tươi.

Cho em tất cả, Người mang cho em cuộc đời mới tươi
sáng đầy ước mơ.

Người cho em tất cả là Bác Hồ Chí Minh”.

Chủ đề gia đình có bài hát *Chỉ có một trên đời* (Nhạc: Trương Quang Lục; Lời: Phong ý thơ Nga), nói lên tình cảm yêu thương, biết ơn người mẹ:

“Riêng mặt trời chỉ có một mà thôi
Và mẹ em chỉ có một trên đời”.

Chủ đề biết ơn thầy cô có bài hát *Thầy cô là tất cả* (Nhạc: Bùi Anh Tú; Lời thơ: Nguyễn Trọng Sửu), với nét giai điệu ngân nga, trong sáng, đậm chất thơ:

“Thầy cô là vàng trắng
Sáng soi những đêm rằm
Thầy cô là gió mát
Những trưa hè tuổi thơ...”

Chủ đề biết ơn thầy cô còn có bài hát *Bụi phấn* (Nhạc và lời: Vũ Hoàng - Lê Văn Lộc), với nét giai điệu nhịp nhàng, tình cảm, được nhiều thế hệ học sinh yêu thích:

“Em yêu phút giây này
Thầy em tóc như bạc thêm
Bạc thêm vì bụi phấn
Để cho em bài học hay...”

Chủ đề tình bạn có bài hát *Tia nắng, hạt mưa* (Nhạc: Khánh Vinh; Lời thơ: Lê Bình), lời ca thể hiện sự vui tươi, nhí nhảnh của tuổi học trò:

“Hình như trong từng tia nắng có nét tinh nghịch bạn
trai

Hình như trong từng hạt mưa có nụ cười duyên bạn
gái...”

Chủ đề tuổi thơ với âm nhạc có bài hát *Em yêu giờ học hát* (Nhạc và lời: Đinh Viễn), nội dung thể hiện cảm xúc dạt dào và những khát vọng của tuổi thơ khi các em được lớn lên cùng âm nhạc:

“Này nhạc ơi bay bay lên trên đôi cánh em

Này lời hát ơi ru đôi môi em thêm thắm xinh
 Đây nhạc ơi gọi tình bạn hồn nhiên cho em
 Hát mãi cho nắng đẹp và hát mãi khúc nhạc vui...”.

2.5. Đánh giá âm vực các bài hát

Chương trình môn Âm nhạc 2006 đưa ra quy định cụ thể về âm vực của các bài hát ở lớp 6, đó là: Âm vực các bài hát trong phạm vi quãng 11. Chương trình môn Âm nhạc 2018 không có quy định cụ thể (bởi quan điểm xây dựng chương trình theo hướng mở) mà chỉ đưa ra yêu cầu: Âm vực phù hợp với độ tuổi.

Âm vực là khoảng cách từ nốt nhạc thấp nhất đến nốt nhạc cao nhất trong bài hát. Trong thực tế, học sinh trung học cơ sở có thể hát được những bài có âm vực trong phạm vi quãng 11. Với những bài có âm vực rộng hơn các em gặp khó khăn khi luyện tập và biểu diễn, bởi học sinh sẽ phải cố gắng hát lên những nốt rất cao hoặc hát xuống những nốt rất thấp. Hơn nữa, giai đoạn này nhiều em có những thay đổi về thể chất nên bị vỡ giọng.

Âm vực của các bài hát trong sách Âm nhạc 6 (Bộ Cánh diều) chủ yếu ở quãng 8 đúng hoặc quãng 9 trưởng, bài hát có âm vực hẹp nhất là bài *Lí cây đa* (Dân ca Quan họ Bắc Ninh), âm vực chỉ ở quãng 7 trưởng. Ngược lại, bài có quãng rộng nhất là bài *Bụi phấn* (Nhạc và lời: Vũ Hoàng - Lê Văn Lộc), âm vực ở quãng 12 trưởng.

Âm vực của các bài hát trong sách Âm nhạc 6 (Bộ Chân trời sáng tạo) cũng chủ yếu ở quãng 8 đúng hoặc quãng 9 trưởng, bài hát có âm vực hẹp nhất là bài *Niềm tin thấp sáng trong tim em* (Nhạc và lời: Bùi Anh Tôn) và *Đi cắt lúa* (Dân ca Hrí Tây Nguyên; Đặt lời mới: Lê Minh Châu), âm vực ở quãng 8 đúng. Bài có quãng rộng nhất trong cuốn này là bài *Em đi trong tươi xanh* (Nhạc và lời: Vũ Thanh), âm vực ở quãng 11 đúng.

Âm vực của các bài hát trong sách Âm nhạc 6 (Bộ Kết nối tri thức với cuộc sống) chủ yếu ở quãng 9 trưởng, bài hát có âm vực hẹp nhất là bài *Hãy để mặt trời luôn chiếu sáng* (Nhạc: Nga; Lời Việt: Phong Nhã), âm vực ở quãng 8 đúng. Ba bài có quãng rộng nhất trong cuốn này là bài *Con đường học trò* (Nhạc: Nguyễn Văn Hiên; Lời ý thơ: Từ Nguyên Thạch), *Thầy cô là tất cả* (Nhạc: Bùi Anh Tú; Lời thơ: Nguyễn Trọng Sửu), *Mưa rơi* (Dân ca Khơ-mú; Sru tâm, ghi âm: Tô Ngọc Thanh), âm vực đều ở quãng 11 đúng.

Trong ba cuốn sách, chỉ một bài hát có thể gây khó khăn cho học sinh khi luyện tập và biểu diễn, đó là bài *Bụi phấn* (Nhạc và lời: Vũ Hoàng - Lê Văn Lộc), bởi vì có âm vực ở quãng 12 trưởng.

2.6. Đánh giá sự đa dạng về loại nhịp

Chương trình môn Âm nhạc 2006 đưa ra quy định cụ thể về loại nhịp của các bài hát ở lớp 6 là: Bài hát viết

ở giọng trưởng hoặc giọng thứ với nhịp 2/4, 3/4 (3/8), 4/4. Chương trình môn Âm nhạc 2018 không đưa ra quy định cụ thể mà chỉ yêu cầu đa dạng về loại nhịp và tính chất âm nhạc. Trong thực tế, các tác giả tìm kiếm, lựa chọn những bài hát viết ở nhịp 2/4 và 4/4 để đưa vào sách giáo khoa là tương đối thuận lợi vì số lượng những bài hát ở hai loại nhịp trên là rất lớn, còn tìm những bài hát viết ở nhịp 3/4 hoặc 3/8 là khó khăn vì số lượng ít và không đáp ứng được một số yêu cầu khác. Dưới đây là những số liệu cụ thể.

Sách giáo khoa Âm nhạc 6 (Bộ Cánh diều) có 6 bài hát viết ở nhịp 2/4 là: Em yêu giờ học hát (Nhạc và lời: Đinh Viễn); Lí cây đa (Dân ca Quan họ Bắc Ninh); Mùa xuân em tới trường (Nhạc và lời: Nguyễn Thanh Tùng); Những lá thuyền ước mơ (Nhạc và lời: Thảo Linh); Ước mơ xanh (Nhạc và lời: Thy Mai); Đi cắt lúa (Dân ca Hrí Tây Nguyên; Đặt lời mới: Lê Minh Châu). Cuốn này chỉ có một bài viết ở nhịp 3/4 là Bụi phấn (Nhạc và lời: Vũ Hoàng - Lê Văn Lộc), có một bài viết ở nhịp 4/4 là Tình bạn bốn phương (Nhạc: Scotland; Lời Việt: Đỗ Thanh Hiên).

Sách giáo khoa Âm nhạc 6 (Bộ Chân trời sáng tạo) có 5 bài hát viết ở nhịp 2/4 là: Mùa khai trường (Nhạc và lời: Phan Việt Phương); Tiếng chuông và ngọn cờ (Nhạc và lời: Phạm Tuyên); Đi cắt lúa (Dân ca Hrí Tây Nguyên; Đặt lời mới: Lê Minh Châu); Hồ ba lí (Dân ca Quảng Nam); Tia nắng, hạt mưa (Nhạc: Khánh Vinh; Lời thơ: Lê Bình). Cuốn này chỉ có một bài viết ở nhịp 3/4 là Em đi trong tươi xanh (Nhạc và lời: Vũ Thanh), có hai bài viết ở nhịp 4/4 là Niềm tin thấp sáng trong tim em (Nhạc và lời: Bùi Anh Tôn); Ki niệm xưa (Nhạc: Scotland; Phòng dịch: Tô Mai, Mai Hồng).

Sách giáo khoa Âm nhạc 6 (Bộ Kết nối tri thức với cuộc sống) có 4 bài hát viết ở nhịp 2/4 là: Đời sống không già vì có chúng em (Nhạc và lời: Trịnh Công Sơn); Những ước mơ (Nhạc và lời: Nguyễn Ngọc Thiện); Mưa rơi (Dân ca Khơ-mú; Sru tâm, ghi âm: Tô Ngọc Thanh); Bác Hồ - Người cho em tất cả (Nhạc: Hoàng Long - Hoàng Lâm; Lời phỏng thơ: Phong Thu). Cuốn này chỉ có một bài viết ở nhịp 6/8 là Chi có một trên đời (Nhạc: Trương Quang Lục; Lời: Phong ý thơ Nga), có ba bài viết ở nhịp 4/4 là Con đường học trò (Nhạc: Nguyễn Văn Hiên; Lời ý thơ: Từ Nguyên Thạch); Thầy cô là tất cả (Nhạc: Bùi Anh Tú; Lời thơ: Nguyễn Trọng Sửu); Hãy để mặt trời luôn chiếu sáng (Nhạc: Nga; Lời Việt: Phong Nhã).

Như vậy, có 3 bài hát viết ở nhịp 3/4 hoặc 3/8 trong tổng số 24 bài hát ở ba cuốn sách, chiếm tỉ lệ là 12,5%. Nhìn chung, ba cuốn sách đều đáp ứng được tiêu chí đa dạng về loại nhịp trong các bài hát.

2.7. Đánh giá sự đa dạng về tính chất âm nhạc

Hầu hết các bài hát trong ba cuốn sách đều được viết

ở giọng trưởng, rất ít bài viết ở giọng thứ. Cuốn Âm nhạc 6 (Bộ Cánh diều) có 8 bài hát đều viết ở giọng trưởng. Cuốn Âm nhạc 6 (Bộ Chân trời sáng tạo) có hai bài viết ở giọng thứ, là bài Niềm tin thấp sáng trong tim em (Nhạc và lời: Bùi Anh Tôn) viết ở giọng Rê thứ, bài Tia nắng, hạt mưa (Nhạc: Khánh Vinh; Lời thơ: Lê Bình) viết ở giọng Mi thứ. Cuốn Âm nhạc 6 (Bộ Kết nối tri thức với cuộc sống) có một bài viết ở giọng thứ, là bài Thầy cô là tất cả (Nhạc: Bùi Anh Tú; Lời thơ: Nguyễn Trọng Sứ) viết ở giọng Rê thứ. Ngoài ra, có hai bài phần đầu viết ở giọng thứ, phần sau chuyển sang giọng trưởng, đó là bài Tiếng chuông và ngọn cờ (Nhạc và lời: Phạm Tuyên), phần đầu viết ở giọng Rê thứ, phần sau chuyển sang giọng Rê trưởng, bài Hãy để mặt trời luôn chiếu sáng (Nhạc: Nga; Lời Việt: Phong Nhã), phần đầu viết ở giọng Son thứ, phần sau chuyển sang giọng Son trưởng. Riêng bài Bác Hồ - Người cho em tất cả (Nhạc: Hoàng Long - Hoàng Lân; Lời phỏng thơ: Phong Thu) thì phần đầu viết ở giọng Đô trưởng, phần sau chuyển sang giọng Son trưởng.

Các bài hát trong ba cuốn sách đã đảm bảo sự đa dạng về tính chất âm nhạc, tiêu biểu cho những bài mang tính chất vui tươi, sôi nổi là: Em yêu giờ học hát (Nhạc và lời: Đinh Viễn), Tiếng chuông và ngọn cờ (Nhạc và lời: Phạm Tuyên), Đời sống không già vì có chúng em (Nhạc và lời: Trịnh Công Sơn),... Tiêu biểu cho những bài mang tính chất mềm mại, tha thiết là: Bụi phấn (Nhạc và lời: Vũ Hoàng - Lê Văn Lộc), Em đi trong tươi xanh (Nhạc và lời: Vũ Thanh), Thầy cô là tất cả (Nhạc: Bùi Anh Tú; Lời thơ: Nguyễn Trọng Sứ), Chỉ có một trên đời (Nhạc: Trương Quang Lục; Lời: Phong ý thơ Nga),...

Về cấu trúc, hầu hết các bài hát viết ở hình thức một đoạn đơn hoặc hai đoạn đơn. Lời ca trong 24 bài hát cũng tương đối ngắn gọn, phù hợp với tuổi học sinh (11 – 12 tuổi), trong 24 bài hát ở ba cuốn sách có 18 bài hát có một lời ca, chiếm tỉ lệ 75%, có 6 bài hát có hai lời ca, chiếm tỉ lệ 25%. Không bài hát nào có ba lời ca. Ngoài ra, sự đa dạng còn thể hiện ở một khía cạnh khác, đó là mỗi cuốn sách đã không sử dụng hai bài hát của một tác giả, hoặc không dùng hai bài hát ở cùng chủ đề.

2.8. Đánh giá các bài hát có hai bè đơn giản

Chương trình môn Âm nhạc 2006 chưa đặt ra yêu cầu học sinh lớp 6 biết hát tốp ca, đồng ca với hai bè đơn giản, đến Chương trình môn Âm nhạc 2018 mới có yêu cầu này bởi hát bè là một kĩ năng khó đối với những học sinh không có năng khiếu âm nhạc. Ba cuốn sách giáo khoa Âm nhạc 6 biên soạn theo chương trình môn Âm nhạc 2018 đã thể hiện được yêu cầu này, theo những cách khác nhau.

Cuốn Âm nhạc 6 (Bộ Cánh diều) giới thiệu về các hình thức hát bè trong nội dung Thường thức âm nhạc ở

chủ đề 1. Đó là hai dạng hát bè hoà âm và hát bè phức điệu. Sách dùng bài Em yêu giờ học hát (Nhạc và lời: Đinh Viễn) làm ví dụ về hát bè hoà âm và hát đuôi. Tuy nhiên, ở chủ đề 5, sách soạn Bài đọc nhạc số 5 theo hình thức đọc nhạc hai bè, bè thứ nhất là giai điệu bài Frère Jacques (Nhạc Pháp), bài thứ hai là bè trì tục (ostinato), đây là một nét giai điệu được nhắc lại nhiều lần. Đến chủ đề 8, Bài đọc nhạc số 8 là Bạn ơi lắng nghe (Dân ca Ba-na) cũng biên soạn theo cách tương tự. Như vậy, cuốn sách này tập trung giúp học sinh đọc nhạc có hai bè đơn giản, còn chưa có thiết kế những bài hát có hai bè đơn giản để học sinh luyện tập.

Cuốn Âm nhạc 6 (Bộ Chân trời sáng tạo) đến chủ đề 6 mới có Bài đọc nhạc số 6 được biên soạn có hai bè, sau đó là giới thiệu về các hình thức hát bè trong nội dung Thường thức âm nhạc. Sách đưa ra hai ví dụ hát bè phức điệu với bài Hãy giữ cho em bầu trời trong sáng (Nhạc: Đoàn Phi; Thơ: Diệp Minh Tuyên) và bài Hành khúc tới trường (Nhạc: Pháp; Lời Việt: Phan Trần Bảng - Lê Minh Châu). Như vậy, việc thiết kế những bài hát có hai bè đơn giản để học sinh luyện tập chưa có.

Cuốn Âm nhạc 6 (Bộ Kết nối tri thức với cuộc sống) giới thiệu về các hình thức hát bè trong nội dung Thường thức âm nhạc ở chủ đề 3, sau đó đưa ra ví dụ hát bè hoà âm bài Đời sống không già vì có chúng em (Nhạc và lời: Trịnh Công Sơn; Phối âm: Thanh Vân), ví dụ hát bè đuôi bài Thầy cô là tất cả (Nhạc: Bùi Anh Tú; Lời thơ: Nguyễn Trọng Sứ; Phối âm: Minh Chính).

Như vậy, ba cuốn sách chọn cách giới thiệu về các hình thức hát bè trong nội dung Thường thức âm nhạc, việc thiết kế một số bài có hai bè đơn giản để học sinh luyện tập mới chỉ dừng lại ở việc nêu ví dụ ngắn gọn. Đây là một tiêu chí chưa được đánh giá cao trong ba cuốn sách Âm nhạc 6. Trong khi đó, nếu các tác giả kế thừa và sử dụng những nội dung ở sách Âm nhạc 6 cũ thì có thể dùng bài Hành khúc tới trường (Nhạc: Pháp; Lời Việt: Phan Trần Bảng - Lê Minh Châu), và bài Trời đã sáng rồi (Dân ca Pháp) để soạn thành những bài hát có hai bè đơn giản, trong đó có bè trì tục.

3. Kết luận

Việc đánh giá các bài hát trong sách giáo khoa Âm nhạc lớp 6 là cần thiết, nhằm rà soát, đối chiếu về mức độ phù hợp của mỗi bài so với yêu cầu đặt ra trong chương trình. Đánh giá bài hát cần đảm bảo tính khoa học, khách quan, và căn cứ theo nhiều tiêu chí, những tiêu chí này được thể hiện khá rõ ràng, đầy đủ trong văn bản Chương trình môn Âm nhạc 2018. Mỗi bài hát không chỉ có lời ca mà còn chứa đựng nhiều thông tin về âm nhạc, như âm vực, loại nhịp, tính chất âm nhạc... Các nhóm tác giả đều phải phân tích về các yếu tố này trong quá trình lựa chọn bài hát để biên soạn sách giáo khoa Âm nhạc. Việc tìm kiếm và lựa chọn bài hát để

đưa vào sách giáo khoa là không hề đơn giản, khi các bài hát bị ràng buộc bởi nhiều tiêu chí, đặc biệt là những yêu cầu mới đưa vào Chương trình môn Âm nhạc 2018 như biên soạn những bài hát có hai bè đơn giản.

Kết quả đánh giá cho thấy, 24 bài hát trong ba cuốn sách giáo khoa Âm nhạc 6 đã phù hợp với các tiêu chí theo những mức độ khác nhau. Số lượng những bài hát

trên góp phần làm đa dạng nguồn học liệu dạy học môn Âm nhạc. Kết quả đánh giá giúp giáo viên hiểu biết hơn về quá trình biên soạn sách giáo khoa. Quan trọng hơn, mỗi giáo viên sẽ lựa chọn được cuốn sách giáo khoa và các bài hát phù hợp với trình độ chuyên môn của mình để nâng cao chất lượng dạy học cũng như dàn dựng các tiết mục biểu diễn ở trong và ngoài nhà trường.

Tài liệu tham khảo

- [1] Bộ Giáo dục và Đào tạo, (2006), *Chương trình Giáo dục phổ thông môn Âm nhạc*.
- [2] Bộ Giáo dục và Đào tạo, (2018), *Chương trình Giáo dục phổ thông môn Âm nhạc*.
- [3] Hoàng Long (Tổng chủ biên kiêm Chủ biên phần Âm nhạc) - Lê Minh Châu - Hoàng Lê - Ngô Thị Nam, (2002), *Âm nhạc và Mĩ thuật 6*, NXB Giáo dục, Hà Nội.
- [4] Đỗ Thanh Hiền (Tổng chủ biên kiêm Chủ biên) - Nguyễn Mai Anh - Nguyễn Quang Nhã, (2022), *Âm nhạc 6 (Cánh Diều)*, NXB Đại học Sư phạm Thành phố Hồ Chí Minh.
- [5] Hồ Ngọc Khải - Nguyễn Thị Tố Mai (đồng Tổng chủ biên) - Nguyễn Văn Hào (Chủ biên) - Lương Diệu Ánh - Nguyễn Đăng Bửu - Nguyễn Thị Ái Chiêu - Nghiêm Thị Hồng Hà - Trần Vĩnh Khương - Trần Đức Lâm - Phạm Gia Hoàng My - Lương Minh Tân, (2022), *Âm nhạc 6 (Chân trời sáng tạo)*, NXB Giáo dục Việt Nam.
- [6] Hoàng Long - Đỗ Thị Minh Chính (đồng Tổng chủ biên) - Vũ Mai Lan (Chủ biên) - Bùi Minh Hoa - Trần Bảo Lê - Trịnh Thị Oanh - Cao Sỹ Anh Tùng - Nguyễn Thị Thanh Vân, (2022), *Âm nhạc 6 (Kết nối tri thức với cuộc sống)*, NXB Giáo dục Việt Nam.
- [7] Lê Anh Tuấn (Chủ biên) - Đỗ Thanh Hiền - Hồ Ngọc Khải, (2020), *Hướng dẫn dạy học môn Nghệ thuật trung học cơ sở theo Chương trình Giáo dục phổ thông 2018 - Phần Âm nhạc*, NXB Đại học Sư phạm, Hà Nội.

EVALUATING SONGS IN THE 6TH GRADE MUSIC TEXTBOOK OF THE 2018 GENERAL EDUCATION CURRICULUM

Le Anh Tuan

Email: tuanla@gesd.edu.vn
The Vietnam National Institute of Educational Sciences
101 Tran Hung Dao street, Hoan Kiem district,
Hanoi, Vietnam

ABSTRACT: *In the 2006 Music Curriculum, there is only one 6th grade Music textbook used in lower secondary schools nationwide. However, according to the 2018 Music Curriculum, there are three textbooks. Each school selects and primarily utilizes one of three books approved by the Ministry of Education and Training but can supplement others to enrich its resources. In the 2018 Music Curriculum, singing is a popular and essential teaching content, taking up the largest amount of time among the music teaching content. It is crucial to review and assess each song's appropriateness to the Curriculum's requirements by evaluating the ones found in the textbook. Those findings provide teachers with a better understanding of how textbooks are put together and how to use these songs effectively in the classroom.*

KEYWORDS: Evaluation, songs, Music textbook, lower secondary schools, the General Education Curriculum.